ואין מברכין על הנר עד שיאותו : אמר רב יהודה אמר רב לא יאותו יאותו ממש אלא כל שאילו עומד בקרוב ומשתמש לאורה ואפילו ברחוק מקום וכן אמר רב אשי ברחוק מקום שנינו מיתיבי **היתה לו נר טמונה בחיקו או בפנס או שראה שלהבת ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת אינו מברך עד שיראה שלהבת וישתמש לאורה בשלמא משתמש לאורה ולא ראה שלהבת משכחת לה דקיימא בקרן זוית אלא ראה שלהבת ולא נשתמש לאורה היכי משכחת לה - לאו דמרחקא? לא, כגון דעמיא ואזלא *ת"ר גחלים לוחשות מברכין עליהן, אוממות אין מברכין עליהן ה"ד לוחשות? אמר רב חסדא כל שאילו מכנים לתוכן קיסם ודולקת מאליה *איבעיא להו אוממות או עוממות? ת"ש דאמר רב חסדא בר אבדימי °ארזים לא עממוהו בגן אלהים ורבא אמר יאותו ממש, וכמה? אמר עולא כדי שיכיר בין איסר לפונדיון חזקיה אמר כדי שיכיר בין *מלוזמא של טבריא למלוזמא של צפורי. רב יהודה מברך אדבי אדא דיילא רבא מברך אדבי גוריא בר חמא אביי מברך אדבי בר אבוה. אמר רב יהודה אמר רב אין מחזרין על האור כדרך שמחזרים על המצות, א"ר זירא מריש הוה מהדרנא, כיון דשמענא להא דרב יהודה אמר רב, אנא נמי לא מהדרנא אלא אי מקלע לי ממילא מבריכנא : מי שאכל וכו' : אמר רב זביד ואיתימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשכח אבל במזיד ד"ה יחזור למקומו ויברך, פשיטא ושכח תנן? מהו דתימא ה"ה אפילו במזיד והאי דקתני ושכח להודיעך כחן דב"ש קמ"ל, תניא אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך? אמרו להן ב"ש לב"ה לדבריכם מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה, לכבוד עצמו הוא עולה לכבוד שמים לא כל שכן. הנהו תרי תלמידי חד עביד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקא דדהבא, וחד עביד במזיד כב"ה ואכליה אריא, רבה בב"ח הוה קאזל בשיירתא אכל ואשתלי ולא *בריך, אמר היכי אעביד אי אמינא להו אנשאי לברך אמרי לי בריך (א) כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת, מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא (אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא) אזיל ובריך ואשכח יונה דדהבא ומאי שנא *יונה דמתילין כנסת ישראל ליונה דכתיב °כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות : עד אימתי הוא וכו' : כמה שיעור עכול? א"ר יוחנן כל זמן שאינו רעב ור"ל אמר כל זמן שיצמא מחמת אכילתו א"ל רב ימר בר שלמיא למר זוטרא ואמרי לה רב ימר בר שיזבי למר זוטרא מי אמר ריש לקיש הכי והאמר רב אמי אמר ריש לקיש כמה שיעור עכול כדי להלך ארבע מילין? ל"ק כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת : בא להם יין וכו' : למימרא דישראל אע"ג דלא שמע כולה ברכה עונה? והכי לא שמע היכי נפיק? אמר חייא בר רב °בשלא אכל עמהן וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בשלא אכל עמהן. *א"ל רב לחייא בריה : ברי חטוף ובריך וכן אמר רב הונא לרבה בריה : חטוף ובריך, למימרא דמברך עדיף ממאן דעני אמן והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל ר' נהוראי השמים כן-הוא תדע שהרי *גולייריין יורדין ומתגרין [במלחמה] וגבורים יורדין ומנצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך יותר מן העונה אמן בעי מיניה שמואל מרב מהו לענות אמן אחר תינוקות של בית רבן? אמר ליה אחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויין וה"מ בדלא עידן מפטרייהו אבל בעידן מפטרייהו עונין. ת"ר שמן מעכב את הברכה דברי רבי זילאי, רבי זיואי אומר אינו מעכב, רבי אחא אומר שמן טוב מעכב ר' זוהמאי אומר כשם שמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אמר רב נחמן בר יצחק אנא לא זילאי ולא זיואי ולא זוהמאי ידענא אלא מתניתא ידענא דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא °והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש (ג) זה שמן אני ה' אלהיכם [א] זו ברכה :

יחזקאל לא

תהלים סח

ויקרא כ

הדרן עלך אלו דברים

רש"י

לא יאותו ממש · שאפילו לא נהנה ממנו מברכין עליו ומאי עד שיאותו עד שיהא אורו ראוי ליהנות ממנו לעומדים סמוך לו ואז מברכים עליו אפי' הרחוקים ממנו ובלבד שיראוהו : בפנס · בעששית : יאותו ממש · עומד בסמוך : וכמה · הוא צריך להיות בסמוך : מלוזמא · משקל : רב יהודה · היה מברך על אור שבבית אדא דיילא ורחוק מביתו היה, רב יהודה לטעמיה דלא בעי סמוך : רבא מברך אדבי גוריא בר חמא · סמוך לביתו היה רבא לטעמיה דאמר סמוך בעינן : אין מחזרי' על האור · אם אין לו אור א"צ לחזר אחריו : חד עבד בשוגג כב"ש · אע"פ ששגג ונעקר מן המקום ע"י שכחה החמיר על עצמו כב"ש וחזר למקום שאכל וברך : חד עבד במזיד · נעקר ממקום שאכל במזיד כדי לברך במקום אחר שהולך לילך : אנשאי יונה דדהבא · שכחתי יונה של זהב : יונה אינה נצולת אלא בכנפיה · או בורחת או נלחמת בראשי אגפיה : אכילה מרובה · ד' מילין : בא להם יין אחר המזון · הא פריש לה בגמרא בריש פרקין לב"ש אין ברכת המזון טעונה כוס ולב"ה טעונה כוס : היכי נפיק · קס"ד באחד מן המסובין עסקינן במתני' : חטוף ובריך · כשמושיטין כוס של ברכה הוי מחזר שיתנהו לך ותברך : במשמע · הטונה והמברך במשמע קומו ברכו את ה' אלהיכם בס' עזרא (נחמיה ט) ואומר "ויברכו שם כבודך" והיא עניית אמן שבמקדש במסכת תענית (פ"ב דף טז : ולקמן דף סג·) מפרש קומו ברכו בתחלת ברכה ויברכו שם כבודך (שם) במקום עניית אמן שבמקדש אומר בשכמל"ו : שממהרין למברך · ליתן שכר : אחר תינוקות · כשלומדים ברכות מפי רבן : הואיל ולהתלמד עשויין · שאין מתכוונים לברך אלא ללמד : אבל בעידן מפטרייהו · כשאומרים ההפטרה ומברכין בתורה ובנביא עוני' אחריהן אמן : שמן מעכב את הברכה · שמן שהיו רגילין להביא בסוף הסעודה לסוך אחר הסעודה את הידים אחר מים אחרונים להעביר את זוהמתן : מעכב את הברכה · שאסור לזמן עד שיובא וכן לענין שמעכב ברכות כל דבר הבא בקנות סעודה (ג) שמותר לאכלו בלא ברכה עד שיסכוהו : שמן טוב · שיש בו בשמים מעכב את הברכה למי שרגיל (ד) בו :

הדרן עלך אלו דברים

תוספות

באכילה מרובה · ד' מילין כך פירש"י, ולי נראה דזה מועט יותר מאכילה מועטת אלא נראה לפרש איפכא אכילה מרובה כל זמן שהוא צמא דאין שם קצבה, אבל מועט ד' מילין : והייתם קדושים אלו מים אחרונים · דוקא להם שהיו רגילין ליטול ידיהם אחר הסעודה מפני מלח סדומית אבל אנו שאין מלח סדומית מצוי בינינו ואין אנו רגילין ליטול אחר הסעודה אין הנטילה מעכבת עלינו לברך ומיהו אנשים מעונגים הרגילין ליטול ידיהן אחר הסעודה ודאי להם מעכבת הנטילה לברך ברכת המזון וצריכים ליטול את ידיהם קודם בהמ"ז* :

הדרן עלך אלו דברים

עין משפט נר מצוה

כז א טוש"ע או"ח סימן רצח סעיף טו :

כח ב מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה כו סמג עשין כט טוש"ע או"ח שם סעיף ט :

כט ג מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף ד :

ל ד מיי' שם הלכה כו טוש"ע שם סעיף א :

לא ה ו מיי' פ"ד מהל' ברכות הל' א סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קפ"ד סעיף א :

[ועי' תוס' חולין קה. ד"ה מים]

לב ז (מיי' פ"ב מהל' ברכות הלכה יד) [הרמב"ם לא הביא לכל זה ועי' בל"מ טעם רחוק] סמג שם טוש"ע או"ח שם סעיף ה :

לג ח מיי' פ"א מהל' ברכות הל' יא טוש"ע או"ח סי' ריג סעיף ג :

לד ט מיי' שם הל' יג סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רטו סעיף ב :

לה י טוש"ע או"ח סי' רצח סעיף ד :

לו כ מיי' שם הלכה יג טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' רטו סעיף ב ג :

לז ל מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' יא יב סמג שם טוש"ע או"ח סימן קפד סעיף א ב :

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ו]

פסחים עה:

ע"ש שבת טו:

ע"ש

[בערוך פי' מטבע]

[שבת מט. קל. ועי"ש גיטין מה. סנהד' לה.]

נזיר כו:

רב נסים גאון

כדי שיכיר בין מלוזמא של טבריא למלוזמא של ציפורי. הא פירשוה בתלמוד ארץ ישראל כדי שיהא יודע להבחין בקמטבע למטבע ובגמ' דאין עומדין [בירושלמי הלכה ג] אמרו העונין אמן צריכין ליתן עיניהם בנר ועיניהם בכוס :

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי לי בריך הכא כל היכא וכו' יונה דדהבא הדר ואזיל ובריך וכו' מאי שנא יונה דקא דמתלין וכו' אלא במצות נ"ב מה יונה זו כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן עד אימתי (ב) שם כי קדוש אני זה שמן הטוב אני ה' : (ג) רש"י ד"ה מעכב את הברכה וכו' בקנות סעודה שאסור לאוכלו : (ד) ד"ה שמן וכו' שרגיל. נ"ב עיין בפ' כיצד מברכין דף מג :

[בערך גליור כתב הרב המוסף הערוך פי' בלשון יוני תגרים של אנשי מלחמה ע"ש :]

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' בסוף הפרק (ה' אלהיכם) אח"מ (ודריש לה מקרא דס"פ שמיני וכ"ה באדרת אליהו שם):

י"ד תוס' הרא"ש

נושא/מבנה

מח' ר' יהודה ורבא בפירוש: "אין מברכין על הנר עד שיאותו"

מבנה

ב' דוגמאות על מרחק קרוב

נושא

בדיני הצורך לחזור למקום אכילתו למי שאכל ולא בירך

נושא

גמר לאכול ולא בירך מיד - עד מתי יכול לברך

נושא

מה גדול: העונה אמן - או - המברך

נושא

שמן מעכב את הברכה (נקיון ידים לברכת המזון)

*בתוך הסוגיה בגמ' דנה בגחלים ובברכה עליהם, אחריהם הגמ' חוזרת לדיון מהו "עד שיאותו" ומביאה את רבא שחולק על רב יהודה

*רבה בר בר חנה נהג כמו אותו תלמיד לעיל לעניין השוגג בב"ש, ומדייק הדין - ששכח ולא בירך לחזור למקומו אליבא דב"ה. יש להעיר המוזה להחמיר כב"ש לא תמיד מקובל וכמו שראינו לעיל בגמ' סוף י: במעשה דר' טרפון שהטה לקרוא ק"ש כב"ש.